

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De circumspecta humilium loquela. Cap. 11.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

inciderit, quæ, discretione dictante, non videatur ableganda; sit risus noster moderatus, sit circumspectioe conditus, sit non in longum tempus protrahendus, quem (vt humiles, & suum exilium lugentes decet) post paululum intus animæ compunctio, & extrâ serena grauitas, & grauis serenitas vultus excipiat.

De Circumspecta Humilium loquela.

CAPVT XI.

HUMILITAS cultores suos non elingues, sed bene loquentes facit, non loquelam penitus vetat, sed eam moderatur, & regit. Quare postquam ab humilibus taciturnitatem petit, & in eis risum cohibet, iam loquelam discretionis, sale & modestiæ decore conditam exposcit. Efficit, inquam, vt humiles submissè, grauitè, & circumspectè loquantur; vt non nisi pauca verba, & vtilia, ac rationi consona proferant, vt ea, quæ ab humili corde digna sunt progredi, solummodo dicant. Quæ autem in sermone custodienda sunt, ad duo capita possunt referri, quorum alterum ad modum loquendi; alterum, ad res, de quibus loquendum sit, pertinet.

In modo loquendi ista septem, quæ subiciam, tibi obseruanda sunt. Sermo tuus sit dulcis, atque suavis, qui auditores tuos ad te in Domino diligendum alliciat. De huiusmodi sermone dixit Ecclesiasticus: Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et rursus Salomon: Qui dulcis est loquutio, maiora percipiet. Multi enim verbis dulcore conditis adducti sunt, vt similitates deponeant; alij, vt ceptam amicitiam auerant, alij, vt honore sua uiter loquentes afficerent. Sit præterea sermo honestus, ac sobrius, nulla (vt dictum est) immoderatione risus effusus, in quo elucet abscondita cordis sapientia: nam [vir sapiens vix tacitè ridebit.] Sit humilis, ac nulla superbia, aut elationis vitiositate notatus. Ad quod hortata est Anna Samuelis mater in suo cantico, dicens: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes: recedant vetera de ore vestro. Sublimia enim, & vetera sunt verba superbia, quibus aliqui bona sua sibi ascribunt, & de re factis in seipsis gloriantur. Sit grauis, & non temerariè dictus, sed corde præmeditatus; quia [verba prudentium statera ponderantur:] non tantum ab ipsis, qui quasi in statera ponderant, quæ proferunt, sed ab auditoribus: nam rectè prolata magnificant. Sit tardiloquus, & non præcipitanter effusus. Hoc petunt illa verba Salomonis: Neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo: Deus enim in celo, & tu super terram. Idcirco sint pauci sermones tui. Non præcipitanter, inquit, loquaris de Deo; quia eum ipse caelestes sedes habites, & tu repas super terram, pauca de illo potes cognoscere. Pauca igitur loquere, quia in multis sermonibus solet stultitia inueniri. Sit rationi sermo consonus, & verus, vt possis dicere: Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neque peruersam: recti sunt intelligentibus; & æqui inuicentibus sciendam. Id postulat Paulus, dicens: Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra. Sit tandem submissus, & nullo clamore notabilis; de Domino namque, quem volumus imitari, scriptum est: Non clamabit, nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris, vt ab eo non clamare, sed submissè loqui discamus.

A Ad modum etiam loquendi pertinent, quæ ex Dionysio Richelio subiciam. Sunt, inquit, præterea in locutione, quemadmodum in aliarum quoque actibus virtutum, certæ circumstantiæ conditionè que tenendæ: nempe quæ sermonem suum perfectè discretè; dirigit, & veram loquedi formam obseruat: quandoque (ni fallor) attendit, vt puta quid loquatur, quo tempore, quo loco, cui, & quomodo. Ea equidem, quæ mentè custodiunt, feruorem inflammant, gratiam alunt, salutique conferunt, loquendo consistunt; quæ verò mentè euoluunt, corq; intumescunt efficiunt, profus vitanda sunt. Corruptum enim bonos mores colloquia praua. Et beatus Benedictus: Verba, inquit, securilia, atq; in risum motueta perpetuo anathemate vbique damnamus. Vnde Apostolus: Sermo, ait, vester semper sit in gratiâ sale conditus. Denique [tempus est loquendi, & item tempus tacendi.] Sed & alia demum loca colloquio, atque silentio alia concessa censentur. Insuper, cui loquimur, aspiciere par est: aptandus est enim sermo capacitati, statui, dispositioni, & profectui audientis. Si quoque corâ maioribus sumus, est seruanda modestia, quemadmodum scriptum est: In medio seniorum ne adicias loqui. Et rursus Sapiens: In auribus, inquit, insipientium ne loquaris, ne forte despiciant doctrinam eloquij tui. Porro condeccens sonus, gestusque compositus in locutione seruatur. Sed sunt, qui se instar aquæ effundunt, nec tempus, nec causam expectant; & interdum neque tunc silere queunt, cum se vel non audiri, vel non curari aduertunt, quod contra edocet sapiens: Priusquam audias, ne respondeas verbum. Et denuo: Sapiens tacebit vsque ad tempus; stultus autem, & imprudens non seruabit tempus. Rursusque: Vbi non est auditus, non effundas sermonem: qui enim ad loquendum velox est, non erit sapiens. Et autè virtus magna, resque amabilis, vt sit sermo dulcis, & homo affabilis. Vnde sapiens: Nonne, ait, ardorem refrigerabit ros: Sic & verbum melius, quàm datum. Etenim, vt Macharius fastus est, verbum mansuetum, atque suauè, etiam duos mollificat, conuertit, & corrigit: amarus verò asperque sermo bonos quoque interdum conturbat. Haec tenet ille. Et his necessaria documenta ad rectè loquendum continentur.

In substantia autem sermonis, ab humili inspicendum est, vt solum necessaria, aut vtilia, aut animæ salubria proferat. Necessaria quidem loquentis quia & ad hoc facultatem sermocinandi accepit, vt conceptus mentis explicaret, & suæ indigentia & infirmitati consuleret. Vtilia verò proximo; nam & ad hoc loquela homini data est, vt ea; sicut & aliis donis sibi concessis possit indigentia fratris proficere. Salubria denique animæ vtriusque, vt scilicet loquens, ex his quæ dicit, & sibi meritum & reliquis censum edificationis acquirat.

In hoc autem postremo maximè viri humilis virtus semper enititur, vt internam modestiam ac pietatem suis sermonibus demonstraret. Mores hominis lingua pandit, inquit Hugo Victorinus, & qualis sermo ostenditur, talis animus demonstratur. Sermo ergo humilium talis erit, vt menti insidètem humilitatem ac modestiam ostendat. Ex sono fidium lyram ad harmoniam non esse temperatam agnoscitur; & ex elatis sermonibus, cor humilitate affectum non esse discernitur. Mare, cui dominatur sæua tempestas, strepit, ac fremit, & iam ad abyssum deprimitur, iam ad caelum cleuatur; & animus elationi subiectus, in modum inquieti maris, sermonibus quasi fluctibus strepitum inconcinnum edit, & huc illucque inordinatè dispergitur. Corpus ex elementis

Richel. li. 1. de vita, & sermone solitarij. ar. 27.

Benedic. Coloss. 4. 6.

Ecl. 3. 7.

Ecl. 11. 8.

Prou. 23. 9.

Ecl. 11. 8. lbi. 20. 7.

Ecl. 32. 6.

Ecl. 18. 16.

Hugo. 2. de Anima.

Ecl. 6. 5. Prou. 16. 21.

Ecl. 21. 23.

1. Reg. 2. 3.

Ecl. 21. 28.

Ecl. 5. 1.

Prou. 8. 9.

Ephes. 4. 25.

Isa. 42. 2.

Climac. gradu. 26

compositum, motu elementi dominantis mouetur, & homo, quia terrenus est, deorsum fertur, flamma verò, quia ignea est, sursum impellitur. Sic animus tuus si sit humilitati subiectus, verbis loca demissiora petet, & se deiciet; si verò sit superbià distentus, verbis se prodet, & se superiorem ac meliorem fratribus prædicabit. Sicut is, qui fert aromata, ait Ioannes Climacus, etiam si nolit, ex odore proditur: ita & qui Dei spiritum habet, ex verbis suis agnoscitur. Hanc doctrinam generalem, sed verissimam, spiritui humilitatis accommoda, & videbis quia hunc spiritum habens, & hunc lauissimum odorem perferens, si loquatur, illum dissimulare non poterit. Amor eloquens est, si de re amara verba faciat, & quasi ignis se verborum scintillis ostentat. Quare & amor humilitatis faciet, ut corde humili digna loquaris, & sermonibus humilitatis desideria demonstras. Vnusquisque aptè sapienterque disserit de his, in quibus totam vitam insumpsit: Sapientes, sapientiam quam didicerunt, prudenter exponunt, & cuiuspiam artis professores disertè verbis illam euoluunt, tractantque fabrilis fabri: quid mirum si humilis in verbis suis non aliud quam humilitatem modestiamque redoleat? Humilitatis sanè hoc proprium esse, ut linguam moderetur, & ad humilia & discreta verba proferenda moueat, docet Laurentius Iustinianus in hunc modum. Eris planè tunc humilis, si ori tuo custodiam, & cordi adhibueris prudentiam. Est autem lingua, membrum paruum, & magna exaltat, de se pompaticè loquitur, nunc inania, nunc scurrilia profert, & falsa. Illam optimè compescit humilitas, quæ silentium diligit, fugit mendacia, omnemque abhorret tumorem, atque solo contenta testimonio celestis gratiæ respuit proflare secreta. Se etenim prudenter examinat, cordis occulta rimatur, discernit singula; vniuersa diiudicat, còque sibi ipsi efficiunt vilior, quò infirmitatis propriæ cogitando fit clarior. Hinc loquacitati temperantiæ loris legem indicit, ne ipsius occasione mens effluat, dissipentur cogitatus, turbetur pax, & interioris domus pacata familia lasciuire cogatur, quæ, moderante prudentia, humilitatis cura custodit. Sic ille. Vide quomodo linguam compescat humilitas, quam potius silentio quam verbis addicit, & si loquendi facultatem faciat, non ad verba inania & elata, sed ad sermones modestiæ & discretionis plenos laxari permittit.

Iust. li. de vita solitaria. c. 14.

Nec solùm humiles curant ea verba proferre, quæ humilitatem & modestiam redoleant, sed etiam in vniuersum nituntur verba ædificationis proferre. Sunt enim illi virtutis diligentissimi affectatores, quam & in se, & in aliis promouere conantur, sciuntque, spiritalibus colloquiis in se & in audientium cordibus mirum in modum promoueri. Duo illi discipuli proficiscentes in Emauentem, auditis verbis Domini Iesu, dixerunt: Nonne cor nostrum atdens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Idem prorsus semper est effectus spiritalis colloqui, quod cù verba Christi contineat, & loquenti prodest, & cor audientium in amore virtutis accendit. Vnde Abbas Theonas apud Cassianum, Germano, qui septem antea diebus quæstionem ad Spiritus profectum spectantè proposuerat, ita respondit. Grata namq; est huius tenoris occupatio, quæ maiora, dum soluitur, augmèta conquirunt: & non solùm percipientè ditat, verumetiam nihil imminuit largienti. Duplices siquidem congregat quæstus rerum spiritalium dispensator. Lucrum enim non solùm in illius qui audit, profectus;

Luca 24. 32.

Cassian. col. 23. c. 5.

verumetiam in sua disputatione, consequitur, non minùs smeripsum ad desiderium perfectionis accendens, dum instruit auditorem. Quamobrem vester ardor, meus profectus est: vestra sollicitudo, mea compunctio est. Nam vtique & ipse nunc mente torperem, nihilque in meo corde de his quæ expectitis, retractarem, nisi me vester feruor atque expectatio ad rerum spiritalium recordationem suscitaret quodammodo dormitantem. Quod sanctus hic Abbas experiebatur, omnes (vt credo) sunt viri spiritaliter experti; qui dum quasi nolentes aliquo casu ad colloquium spirituale incundum pertrahuntur, quasi torpore excusso in perfectionis amore flammantur. Ex quo discunt ita colloquia non tantùm audientibus esse proficua, sed & ipsorum loquentium corda in via spiritus adiuuari.

Istud autem licet omnibus iustis sit vtile, nobis autem religionis videtur penitus necessarium, qui cùm valedixerimus sæculo, & pompis eius, ac solam vitam spirituales proficemur, non debemus idioma nostrum, id est, colloquia spiritalia, dediscere, & linguam, quam iam non nouimus, vsurpare. Hispanus Hispanicè: Gallus Gallicè; & Italus, Italicè loquitur; similiter religiosus religiosè, & spiritalis vir spiritaliter eloquatur. Vtinam ergo nobis accideret, quod Dauidi latronum principi, sed iam ad Deum ex corde conuerso, accidit; qui cùm angelo sibi peccata dimissa esse reuelanti non crederet, tali silentio in pœnam incredulitatis multatus est, quo bona solùm effari, inepta verò loqui non posset. Vtinam etiam nobis eueniret, quod de Machete Abbate narrat Cassianus in hæc verba: Vidimus senem, Machetem nomine, à turbis fratrum eminus commorantem, hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collaro spiritalis, nunquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis verò distractionis verbum, seu otiosum, tentasset inferre, in somnum protinus concidebat, nec vsque ad aurem quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire. Si enim ad verba inania proferenda murti, & ad ea audienda dormitantes essemus, neque quæ nos ineptè iactamus, aliorum corda, nec quæ alij inaniter dicunt, nostra corda polluerent. Ita sanè essemus viri perfecti, quia, [qui verbo non offendit, hic perfectus est vir;] & humilitatem ac perfectionem, quam cupimus, verbis ostenderemus, & lingua id ipsum profiteretur, ad quod rigore sanctæ conuersationis obligatur.

In Prato spirit. s. 141.

Cassian. s. 649.

Lucas. 3. 2.

De Modestissima Humilium incessu.

CAPVT XII.

POSTREMVS effectus, seu gradus humilitatis, à sancto Benedicto propositus, est submissus humilium incessus, & multiplex despicentiæ propriæ signum exterioris exhibitum, quod à corde sui contemptore procedat. Multasque causas inuenit humilis, vt in ordinato prudenter capite, ac defixis in terram aspectibus progrediatur. Quid enim faciat homo assidua suorum peccatorum recordatione perterritus, iudicij diuini severissimi, quod expectat, memoriâ percussus, & humilium exemplis incitatus, nisi more reorum, & mortem expectantium, incedere, & ad terram oculos inclinare? Publicanus certè cùm se peccato-

Luca 18. 13.

rem